

Naše obzorje.

Duh človeški se imenuje po pravici mali svet, zlasti še zato, ker duh spoznava pravi, istiniti svet in ustvarja po tem spoznanju v sebi podobo sveta. A dasi je pravi, istiniti svet samo eden, vendar so v ljudeh neizmerno različne one duševne slike sveta, o katerih govorimo. Niti dva človeka se ne vjemata popolnoma v svojem spoznavanju sveta. To je pač čisto naravno: kdo neki spoznava celi svet, ali takó, kakor je zares, ali s popolnoma bistrim umom?

Kakor torej govorimo o »našem svetu«, tako govorimo tudi o obzorju. Obzorje zovemo vse, kar obzremo, kar z gledanjem obsegamo. Oko naše sega čez ravnine tje do visokih gorá, tu pazi, kako se gore dotikajo nebesnega svoda, dviga se ob tem svodu više in više, obstoji na zenitu in od tu se spušča na nasprotno stran, kjer obstane daleč tam na robu med zemljo in nebom. Tako je naše vidno obzorje. Ako smo v nizki dolini, tedaj je naše obzorje kaj majhno. Ako smo pa na visoki gori, kako širno je naše obzorje! V duševnem pomenu imenujemo človekovo obzorje, kar on vé in pozna, kar obsega s svojimi mislimi in željami, ono torišče, na katerem se giblje njegov um, njegova volja. Pač je tudi obzorje ljudij različno, kakor je različen njih notranji svet. Obzorje ljudij torej je tem višje, čim več so se učili, čim več so mislili, čim več so med svetom izkusili, čim bolj so svet spoznavali, čim globlje so segali v dno ali vir, iz katerega se rodé razni dogodki. Da si razširjamo obzorje, moramo imeti dar od stvarnika, a tudi truda se ne smemo bati. Le tedaj pridemo do jasnega in temeljitega spoznanja sveta — torej tudi do širnega obzorja, ako se ne bojimo težav in truda, ako imamo za resnico veselje in ljubezen.

Kadar govorimo ali pišemo, ne moremo naznanjati nič drugega, nego je v našem obzorju. Zato spoznaš človekovo obzorje, ako paziš na njegovo govorjenje ali pisanje. Kako naj določimo obzorje pisateljevo? Pazimo na različne njegove misli in nazore, oglejmo si razne strani njegovih umotvorov, in iz teh povzamimo njegovo obzorje! Ako bi kak pisatelj opisoval samo kupčijske in obrtne zadeve, rekli bi, da je kupčija in obrt vse njegovo obzorje. Posebej imenujemo radi pesnikovo obzorje vse one predmete, ideje, katere opeva. Iz pesnikovih proizvodov sklepamo namreč hitro, kako daleč se giblje njegova domišljija, katere ideje ga prevevajo, na katero stran posebno teži, in v tem je določeno njegovo obzorje. Pesnik pesnikuje iz svojega obzorja. Kakor se je učil, kakor je izkušal med ljudmi, kakor je poznaval svet, kamor ga vlečejo želje, tako tudi peva, drugače ne more. Res je v pesniku nenavaden dar, da izrazi svoje misli in notranje slike živo, izvirno, mično, prirodno: vendar ni nihče tako naiven, da bi si mislil kako višjo moč ali kaj nenavadnega, kar bi se v pesniku razodevalo: pesnik peva — da rečemo po domače — kakor vé in zna, kakor ga učita pamet in srce.

V tem smislu smo rekli v zadnji številki tega lista (str. 156): »Obzorje pesnikovo je strogo reališko: nenavadni dogodki v življenju, nepričakovano razvozlana spletká, velika nasprotja med istino in videzom, grozna krivica nasilnikov proti podložnikom, brezobzirna prirodna in zgodovinska sila — to mika pesnika.« S tem smo hoteli naznaniti, da se pesnik ozira na take pojave v življenju ali v svetu, kakoršni so tu imenovani, ali da njegovo pesniško stvarjanje, njegovo mišljenje obsega pred-

mete omenjenih vrst. Realistično obzorje pomenja obseg takih premetov, ki so kar naravnost povzeti, — ne da bi bili dovolj očiščeni, ali izbrani, ali omeščani — iz istinitega življenja. Med takimi predmeti ne nahajaš dosti vzorov ali idealov, ampak take, kakoršni so zares, ne gledé na to, ali so dobri ali slabi. Ideališko obzorje pa bi imenovali tako, v katerem je vsa istina nekako povzdignena do primerne višine, da moramo sicer reči: to so pravi, istiniti predmeti, in vendar tudi moramo priznati, da so očiščeni vsakdanjega prahu, da se nam zdé lepši in blažji, nego so v istini, da so oproščeni onih sitnih spon tesnega in minljivega življenja. S kratka lahko rečemo: ideališko obzorje obsega vzore, na katere se oziramo, katere večkrat in radi vzremo, da se do njih povspenjamo in se zanje trudimo.

Pa še nismo vsega povedali. Kar smo doslej spoznali brez posebne modrosti, to velja le o predmetih in pojavih: poleg teh so pa tudi celi dogodki, njih zveza, izvir, nagibi, nasledki, in ti so mnogokrat, da, največkrat imenitnejši nego predmeti ali pojavi sami. Ako bi nam pesnik še tako lepo popisal, da je neka žena potegnila z goreče posteljice otroka, ne bi nas to zanimalo. A če zremo, da je šla mati v največjo nevarnost, da bi otela svoje dete, da je mati bila še ubožna — to vzbudi vse drugačno zanimanje. Ako govorimo torej o obzorju, misliti moramo še na vzroke, nagibe in zveze posameznih pojavov, kakor jih spoznavamo ali mi sami, ali nam jih razlagajo pisatelji, pesniki. Kaj je neki v tem?

Vsakdo vé, da ga najbolj mika o kakem dogodku zvedeti, zakaj se je tako zgodilo in kako se bode neki še dalje razvilo. Tudi pesnik kaže rad, kaže dovolj jasno, zakaj in kako se je zgodilo. A tu ima dokaj svobode, da more razlagati razne dogodke po svoje, da

išče vzrokov, kaže namene, kaže neznanu medsebojno zvezo dogodkov tako, kakoršna se njemu dozdeva. Mislimo si zgodovinski dogodjaj: sv. Ciril krsti Svetopolka. Pesnik želi opevati ta važni dogodjaj, a hoče ga boljše in lepše utemeljiti, razkazati. Tu mu jako ugaja legenda, ki pravi, da je sv. Ciril ozdravil njegovo sestro, ki je bila nema. To legendo porabi in naredi pesem. Ali: drug pesnik hoče pokazati, zakaj so Teharčani plemeniti. Izmisli si vzrok, ta namreč, da so Teharčani ujeli grofa Celjskega, ki je hodil skrivaj po prepovedanih potih, in ga prisilili, da jim je podpisal plemstveno pismo.

Prav to, kako namreč veže pesnik razne dogodke, kako jih razlaga, kak namen jim prideva, to moramo tudi prištevati k pesnikovemu obzorju, še-le s tem je obzorje celotno. Naj prebrede kdo pol sveta, ako pa ne razume človeškega gibanja in delovanja, čemu je takemu potovanje? Obzorje njegovo je vendar-le omejeno. Oni potovalci, kateri leté urno mimo mest, katerim se zdeha pred najznamenitejšimi spomeniki umetnosti, so omejeni ter imajo jako majhno obzorje. Čim več in bolje kdo umeva, tem večje obzorje ima.

A umevati moremo v razni meri. Umevati vsakdanje stvari — ni nič posebnega. Umevati gibanje človeških želj, umevati zgodovino, umevati naposled vesoljstvo — o to je obzorje! Oni bi imel najširše obzorje, ki bi največ in najbolje umeval. V tem oziru je pa med posamezniki velika razlika. Saj vemo, kako se ljudje prepirajo o navadnih in lahkih stvareh. Kaj pa še-le o težavnih. Eden trdi, da je človek samó iz telesa in da nima duše; drugi pravi, da jo ima, pa da umrje, kakor telo; tretji razklada; da je duša bila nekje že pred telesom; četrti pravi, da duševno delovanje prav tako ni svobodno, kakor ni drevo, ki raste, ali reka, ki teče. In vendar je

resnično le eno, namreč, da imamo neumrljivo dušo, ki deluje svojevoljno ali svobodno.

Tako ima tudi pesnik v tem oziru svoje posebno obzorje. In rečemo lahko: pesnik še bolj nego drugi pisatelji. Cela priroda, vse človeštvo je njemu odprta knjiga. Ta knjiga mu kaže — kakor kaže navadna knjiga črke — raznovrstna znamenja, raznovrstne predmete. To knjigo mora pesnik čitati, znamenja mora umevati. Prav zato je umetnik-pesnik, ker umeva veselstvo in ker zna tudi drugim povedati, kar umeva. Tako nam razkriva tajnosti prirode, on tolmači njen jezik, on slika človeštvo tako, kakor bi mu bilo povedalo svoje skrivnosti. Japonci jako cenijo risarstvo in slikarstvo ter se tudi pridno vadijo. Posebno ljuba jim je neka slikarska igra. Napravijo razne stvari s čopičem: zgoraj, zdolaj, na desno in na levo, da gledalcu

kar mrgoli pred očmi in skoro nepotrpežljivo hoče vedeti, kaj bode neki iz te kolobocije. Tu potegne slikar nekaj črt, zgoraj nekoliko obrisov, spodaj malo sence, in gledalec se čudi, kako naglo je podoba oživela, kakor bi jo bil umetelnik »izčaral«. Tudi pesnik mora znati delati take čudovite poteze, on mora čarodejno vlivati takega življenja v prirodne stvari in v človeška dela — takó vlivati, da se more življenje od todi razlivati dalje v um in srce paznega čitatelja.

Kako pa naj pesnik to izvršuje? To mu pravi njegov genij, tega se pesnik popolnoma ne more nikjer učiti. Vendar pa tudi v tem oziru ni pesnik kak polbog, ki bi kar iz sebe zajemal vso močnost. Marveč tudi on deluje (kakor mi drugi ljudje) tako, da spoznava resnico z umom, želi si dobrot z voljo, ljubi, kar je dobro in lepo s srcem. (Dalje.)

Blagoslavljanje zastave akadem. društva „Triglav“.

V *Gradcu* 11. junija. Od lanskega leta sém, posebno pa od zadnjega zborovanja v prvem tečaju, bila je naša zastava predmet, kateremu so veljale vse misli in želje »Triglavanov«. Težko smo pričakovali 1. junija, a nebo nam je kazalo ta dan nemilo lice. Okolu 11. ure smo prispeli v Središče, kjer se nas prav iskreno sprejeli. Potem smo šli v dolgih vrstah v cerkev-podružnico k sv. maši, od tod na lice mesta, kjer se je slovesno razkrila naša zastava — svetinja. — G. dr. Jurtela »Triglavu« nekdanji predsednik, govoril nam je na srce krasne besede, omenjajoč, da bi nekdanji »Triglavani« nikdar ne pričakovali take slave svojemu društvu, opominjajoč, da bi bila naša ljubezen do naroda in domovine tako čista, globoka in mogočna, kakor so čiste pomenljive boje na naši zastavi, ki jo blagoslavlja zbrani slovenski in hrvatski narod. Milostljiva gospa kumica je utrdila prvi žebelj v zastavi, za njo gospe središke, potem družice zastavi, za njimi razna navzoča društva.

Razvitje zastave bil je trenotek nepopisljivega navdušenja. Zastava je s priprosto krasoto očarala vse občinstvo, in ni ga bilo med nami, ki bi ne čutil v tem trenutju pomena in namena svetinje: »*mar i bor*«. Po tem slovesnem činu so »Triglavani« položili na grob nekdanjega pevovalca in podpredsednika krasen venec.

Pri slavnostnem banketu je vladala velika navdušenost. Za predsednikovim pozdravom so se vrstile krasne napitnice: Središčanom, kumici, »Ljublj Sokolu«, slovenskim mladenkam, hrv. pisatelju Kumičiču in vsem raznim akademičnim in neakademičnim društvom, hrvatskim in slovenskim, ki so nas počastila pri slavnosti. Med zdravicami je svirala godba, peli pevci »Vienca«, ormoški zbor, pevci »Triglavani«, udarjali so tamburaši in odmevali topiči. Šele pozno v noč so jeli odhajati k nočnemu počitku trudni duhovi.

V ponedeljek smo pa imeli krasno vreme. V Varaždinu so nas izletnike res bratoljubno sprejeli, nam na čast priredili krasen koncert, pri katerem so sodelovala vsa varaždinska pevka in tamburaška društva. Vmes pa so vpleli dični govorniki venec najlepših govorov in napitnic.

V torek ob 4. uri jutraj smo v spremstvu tamošnjih rodoljubov odšli na kolodvor, od koder nas je odvedel urni hlapon nazaj v veliko-šolsko stolico. Spomin na to našemu društvu najznamenitejšo slavnost bode trajal, dokler bode utripalo srce zadnjega »Triglavana«. Fr. M—č.

Naše obzorje.

(Dalje.)

Ker je zanimivo, pa tudi važno, kar smo omenjali o pesnikovem umevanju, treba se je tukaj še dalje pomuditi. Pesnik opeva stvari, ljudi in dogodke, kakor jih umeva. Umeva jih tako, kakor mu pravi njegov um. Drugače je čisto nemogoče. Um pravega pesnika je pač jako sposoben, da umeva razne stvari boljše, nego umevajo drugi, a naposled umeva vendar le po isti poti, kakor drugi ljudje. Pesniki ne dobivajo niti od prirode, niti od Boga nikakega skrivnega razodevanja; oni imajo le posebno zmožnost, da se jim predmeti stavijo jasno pred oči, ni pa s tem rečeno, da tudi vselej resnično. Dobri pesniki morejo svoje misli jasno in lepo razodeti. Kako torej pesnik opeva svoj predmet, — vprašamo še enkrat? Kakor ga umeva, kakor ga je spoznal s pametjo, kakor se mu dozdeva. Kako ga pa umeva? Kakor se je učil, kakor je premišljal, kakor si je pridobil prepričanje. Zaradi tega poje pesnik, ki je vernega srca, take pesmi, ki so verskega duha; pesnik, ki je izgubil svojo vero, poje pesmi, ki so hladne ali veri celó nasprotne; pesnik materijalist poje pesmi materijališkega duha; pesnik, ki je udan močno politiki, peva politične pesmi: sploh vsak pesnik izraža v pesmih svoje mišljenje, svoje prepričanje. Tako so delali vsi pesniki in ni mi treba še le posebej jih navajati. Iz tega se pa vidi jasno, da smemo pesnike po nazorih, katere izražajo, tudi presojevati, da moramo napačne nazore zavračevati, zaradi pravih nazorov pa priporočevati jih čitateljem. In to pravico ima modroslovec, ali sploh več kritik v polni meri. Zakaj pesnik in modroslovec se ne ločita po teh nazorih, o katerih tukaj govorim, ampak po načinu, kako razkazujeta drugim

svoje nazore. Pesnik jih kaže čutno v lepi obliki, modroslovec pa znanstveno, v čisto priprosti obliki. Ali pa se mora drug po drugem ravnati, drug od drugega učiti? Da. Modroslovcu je naloga, spoznavati in razkazovati bistvo stvari, spoznavati, kako so stvari med seboj združene, iz katerih vzrokov izvirajo in kakšen namen imajo. Zato se mora pesnik učiti teh nazorov od modroslovca, kakor se je učil Dante od Tomaža Akvinskega in Schiller od Kanta. A z druge strani se uči tudi modroslovec od pesnika, in sicer učl se onih stvari, katere so svojstvo pesnikovo, in te so: pesniška oblika, vrste pesniških proizvodov, sredstva pesnikova itd. Modroslovec, ki sodi pesnika, moral se je učiti pesniških svojstev pri pesnikih samih; ko piše o poeziji po modroslovnih načelih, ne more povzeti pesniških pravil od drugodi nego od najboljših pesnikov. Zaradi tega mora biti preje poezija, preje morajo v narodih delovati pesniki, predno piše modroslovec nauke o pesništvu, kakor so bili preje Ajshil, Sofoklej in Euripid, predno je Aristotel pisal svojo poetiko. A svojih modroslovnih načel, svojega znanja o bistvu vseh stvari ni zajemal Aristotel iz pesnikov, marveč iz drugih modroslovcev, iz izkušnje, iz svojega uma. Gledé na nazore se ni »nebeški« Platon kar nič bal zavračevati pesnike in povedati javno, da niso vsi dobri za mlada srca in za nravnost v občé. Enako so sodili drugi modroslovci.

Ker je resnica samo ena in ker ni poeziji namen, da bi se družila z resnico, zato se mora pesnik ozirati vedno na resnico. Ako bi tajil, izpodbijal resnico, nikakor bi ne bili lepi njegovi proizvodi. Iz tega povzame lahko

vsakdo, ali naj se ozira pesnik na krščanstvo ali ne. Krščanstvo nam podaja najvišje resnice, pa tudi najpotrebnejše: ali more — ali sme pesnik te resnice prezirati? Ali niso tudi njemu te resnice voditeljice v raznih vprašanjih? In tem važneje so zanj, čim bolj se trudi za resnične vzore človeštva.

Pa o tem ne moremo tu govoriti obširno, to bi bila cela razprava, katera bi obsegala celo knjigo. Tudi se bomo na razne strani tega vprašanja ozrli ob raznih prilikah. Tu se oziramo na naslov teh pogovorov in hočemo pokazati, kakšno je naše obzorje. Videli smo, da je obzorje pesnikovo drugačno, ako je njegovo modroslovno prepričanje drugačno. Obzorje moramo imenovati krščansko, ako se ravna pesnik v proizvodih po naukih krščanske vere. Ako je krščanstvo resnično, moralo bi biti obzorje pesnikov krščansko; njegova poezija bi morala predstavljati res krščanski svet. Tudi krščanstvo ima svoje obzorje, da, ono obsega vesoljstvo in človeka vodi do najvišjega namena. Dandanes radi trdó, da se pesniško obzorje ne vjema s krščanskim, ali bolje, da pesnik s krščanskim obzorjem ne more biti obširen, velik pesnik, češ, oni časi so minoli, ko je imelo krščanstvo vso veljavo in je bilo narodnemu razvoju koristno. Dandanes je krščanstvo narodnemu razvoju le v kvar, pesniku dela ovire pri vsaki stopinji, njegov delokrog omejuje kakor môra, ki ga tlačí. Kdo tako piše ali govori, tega ni treba praviti; da pa je tako, to je tudi marsikom znano. Tudi pri nas Slovencih se zdí, da so pesnikom meje krščanskega prepričanja večkrat preozke, in zato silijo čez te meje.

A to trdimo in bomo dokazali, da prav krščansko prepričanje razvija pred pesnikom najširše obzorje, da ne stavi nikakih zaprek njegovemu delovanju,

da more velik pesnik biti tudi dober katoličan.

To pa trdimo tudi po pravici. Najprej je znana stvar (vsaj onim, ki hočejo kaj misliti), da nobeno verstvo nima tako vesoljnega značaja, kakor katoliško krščanstvo. Ta vera druží vse narode v eno samo družino. Bodisi rudeči Očipve-Indijanec, bodisi črni prebivalec najbolj skritih kotov Afrike — na krščanskem obzorju ga ugledaš kot svojega brata. Ta vera sega v davno preteklost, ko je ustvarjal Bog svet, in nam odpira pogled v skrajno bodočnost, celó v večnost. In vse, karkoli je res človeško odkriva ti ta vera, bodisi visoko, bodisi nizko, bodisi katerekoli starosti, obeh spolov, v vseh položajih našega življenja — vse nam pojasnjuje vera Odrešenika »sveta«. Niti npravno zlo ni izključeno, zakaj vera nam kaže, od kod izvira zlo, kaj učinja, kako naj to premagamo, in podaje nam pomočkov za razne prilike, s katerimi moremo ozdraviti rane svoje slabe narave, svoje spačenosti.

Pomislimo dalje, kako širen obzor ima kristijan še na d svetom: angelji, svetniki, hudobni duhovi — in ves ta svet je združen najtesneje z vidnim svetom. Hudobni duhovi zastopajo popolno zlobnost, svetniki so naši vzori, angelji — dobra bitja — človeštvu odločena v pomoč in varstvo. Vsa ta bitja so v obzorju pesnika kristijana. In človek je v tem obzorju — saj smo ljudje! — središče, pesniku tisto bitje, o katerem največ vé, največ poje, katerega neizrekljivo ljubi, seveda ne zabi nikdar, da je Bog najvišje bitje in da je vesoljstvo le stvarstvo njegovo. Apodobo božjo imamo in zremo v človeku: njegova duša je najlepša podoba najvišjega bitja, pa tudi telo ima znak božje podobnosti in božje lepote. — Koliko bi se še dalo navesti iz krščanstva, kar je za poezijo,

za umetelnost sploh jako jako ugodno! In kaj more podati pesniku suh nauk kakega kri v ega modroslovca, recimo Spinoze, ki se je tudi že imenoval, kakor bi nam mogel on razširiti obzorje? Za Boga, ako imenujete to: razširjanje obzorja, zares ne veste, kaj pišete! In gorje nam, ako res tako obzorje v nas narašča!

Naj bi mi sedaj izmed nasprotnikov krščanstva in krščanske umetelnosti kdo povedal, v čem neki zavira krščanstvo pravega umetelnika, pesnika, in čemu je treba obzorje še po nekrščansko razširjati! Pa že vemo, kaj očitajo veri: to, da ovira svobodno gibanje, da ne dovoljuje karkoli si bodi govoriti, pisati, kazati. Res je to, te svobode ne pripušča krščanstvo, ampak vse hoče

uklepati v večne resnice. Je-li pa to napačno? Resnica mora veljati prav tako v slovstvu, kakor velja v življenju, in nravni zakon ne more dovoljevati izjem umetelnikom: saj bi morala prav umetelnost povelečevati nravni zakon. Pa kaj bi se skrivali nasprotniki za razne pretveze! Kdo ne vé, da jim je edino le nravni zakon napoti in jim je napoti krščanstvo, ker nam veleva izpolnjevati npravne zakone, pošteno, nedolžno živeti! Ta zakon bi radi bacili na stran in to imenujejo: razširjati obzorje. Pa naj mi dokaže, kdor more, da ni tako! Zato trdim — in vem, kaj pišem, — da oni razširjeni obzor, po katerem izven krščanstva mnogi hrepené, ni nič drugega nego razbrzdanost.

(Dalje.)

Častitim naročnikom.

Brez hrupa, pohlevno, v skromni obleki je zahajal dve leti „DOM in SVET“ med Slovence. Polagoma je rasel ter s tem dokazal, da njegov izdajatelj ni delal na „slepo srečo“. Letos se je nepričakovano oblekel tudi v ličen plašč, češ, naj bi mu nihče ne očital, da se tako siromašno upa med daljni svet. Pa še to ni dovolj. Ko se je ob novem letu prav pošteno predstavil občinstvu ter ga je doletela marsikatera hvala, prevzel ga je nekaž napuh. Posebno ga je bolelo, ko so ga primerjali drugim listom in dostavljali: „Zal, da nima slik“. In pogumen je naš mladič dovolj, da je že pred nekoliko meseci sklenil: s slikami se hočem okrasiti, naj velja kar hoče. In evo ga! Danes se Vam predstavlja kot ilustrovan list; podal Vam je že zadnjič prilogo in danes je pravilno ilustrovan, kakor hoče biti z božjo pomočjo in pomočjo blagih prijateljev i nadalje.

Izdajatelju pač ni treba udarjati na veliki zvon in razglašati, da se je že od začetka poprijel svoje izbrane naloge z vso resnobo trdnega značaja; pač mu ni treba zatrjevati, da se hoče i nadalje z jekleno voljo povspenjati do svojih vzorov. Da, vzorom bode služil naš list in v nemal Slovence za prave vzore, storil bode duševno in gmotno, kar bode mogel. Zato se trdno nadeja, da bodo Slovenci izdajatelja vsestransko podpirali. Pa tudi prosí najvljudneje, naj ga rojaki ne zapusté. Kar mu bodete izročili, rojaki, bodisi duševno, bodisi gmotno, vestno bode položil — to trdno obeta — na oltar mile nam domovine.

Listnica upravnistva. Prav cljudno prosimo, da bi nam oni naročniki, ki niso za letos plačali nikake naročnine, poslali jo kmalu. Neradi opominjamo, a moramo. Najhuje nam pa dene, ako jemlje kak naročnik list tretjino ali polovico leta, potem pa kar vrne poslednji izrod „retour“. Ali ni tako ravnanje kricično, nepošteno? Celó dve slavni društvi sta tako ravnali. Prosili smo, naj nam vsaj vrneta prejete številke, a brez uspeha. Za tako ravnanje res nimamo izraza. In v teh društvih se govori o narodnosti! Zakaj pa ne o nerodnosti? A z narodnim ponosom dostavljamo, da so nam mnoga druga društva res trdna podpora. Tako n. pr. je naročena slavna čitalnica v Planini na dva iztisa. Živeli posnemovalci!

Izpovedanja bivšega prostomisleca

(Leo Taxil).

18 pol, 8°. Cena 60 kr. Po pošti 65 kr. — „Katoliška Bukvarna“.

Naše obzorje.

(Dalje.)

Mi pa tu priznavamo zopet, da je obzorje krščansko tudi naše obzorje. A tudi vemo, da višega obzorja ni. Pač se dá v nekem pomenu obzorje razširiti, in sicer s tem, da izpolnimo in dovršimo svoje opazovanje, s tem, da napredujemo v vedah, s tem, da smo vedno temeljitejši, da vedno treznejše mislimo, s tem, da svet premotrimo in se v spoznavanju do nebes dvignemo, s tem, da učimo narod rabiti svoje sile Bogu v slavo in v svoje napredovanje: tako si utegnemo in si moramo razširiti obzorje, kakor nas tudi uči krščanstvo.

Tako umevamo svoje obzorje in se tega kar nič ne sramujemo, dobro vedoč, da je to obzorje stalno in neminljivo. Menjajo se oblike, menjajo se jeziki, menjajo se narodi, a pravo obzorje se ne menja. In pravo obzorje je tisto, kateremu so tla — resnica, vrhunec — Bog, večna lepota, kateremu skrajni pas je — pravica, pravni zakon, kate tega ne sme pesništvo — ne sme pesnik nikdar prekoračiti. Ako pa ga prestopi, greši in je kriv pred Bogom in svojo vestjo, kakor vsak drug človek, ki greši. Kakor je to obzorje krščansko, tako je tudi občečloveško, res vesoljno. Nikomur ne more biti preozko ali pretesno. Ako pa pesnik ne more prenašati zakonov, ki veljajo o tem obzorju, kaže svojo pravno slabost. In res se prav okrog tega vrti vse to vprašanje: upogniti se pravni zakon, ali pa se mu upreti. Krščanstvo je razglasilo človeštvu pravni zakon jasno in določno, a slabotni človek se temu zakonu bolj ali manj upira, kakor v navadnem življenju, tako tudi v slovstvu, in izgovarja se, češ, da omejuje pravni zakon njegovo delovanje, da zavira njegovega duha.

A čutim že, da se zdi čitatelju to pre-mišljevanje težko in da si želi vzgledov,

— vzgledov, ki bi mu tudi dokazali, kar smo tukaj slišali. Da, tudi z vzgledi je treba razkazati pesniško obzorje in treba dokazati, da se obzorje velikih pesnikov vjema s krščanskim obzorjem; kjer se pa ne vjema, tam ni poezija prava, ni čista, ni lepa.

A katere pesnike naj navedemo? Pač one, katere čislajo vsi kot največje pesnike, katerim priznavajo vsi prvaštvo v pesništvu. In tudi izmed velikih si je treba izbrati samo nekatere, ker vsega pesništva nikakor ne moremo tukaj zgodovinsko razkladati. Izbrali smo si pa največje, ki so kolikor toliko znani, in ti so: Dante, Calderon, Shakespeare, Molière, Göthe. Ob teh velikanih bomo razkazali, kar smo dognali z dosedanjim teoretičnim predvarjanjem.

I. Dante, rojen m. maja 1. 1265, je bil Florenčan, torej iz onega mesta, kjer so v 13. stoletju krepko pljuskali valovi političnega življenja, kjer so se pa tudi lepo razvijale vede in umetnosti. Naobrazil se je doma, naobrazil tudi na vseučilišču bolognskem in paduvanskem, naobrazil pa se je temeljito v verskih vedah in v verskem duhu. A tudi njegovo srce se je napolnilo s takimi čustvi, da je z največjo silo hrepenelo po vzoru vse lepote. Še mlademu Danteju se je vtisnila v srce podoba device, znane Beatrike; a te podobe ni nosil pesnik v svojem srcu, da bi se je radoval v nizkem čutnem veselju, ampak bila mu je le vidni izraz vsega, karkoli je res lepo, vzvišeno, blago. »Ves značaj Dantejev nam prepoveduje misliti na kaj drugega, kakor le na čistost in plemenitost.« (Hettinger, die göttl. Komödie, str. 16.) Tudi njega so nadlegovale razne izkušnje, vendar jih je premagal in ohranil svoje srce za svoje vzore. Učil

se je modroslovja in bogoslovja in stopil skoro gotovo v tretji red sv. Frančiška. Tudi s sv. pismom se je dobro seznanil, kar nam pričajo njegova dela. Ko je Beatrika 24 let stara umrla (leta 1290), imel jo je v svojem mišljenju za blaženo in tako se je še bolj v vzorno višino dvignilo vse njegovo teženje. Sam je pisal (*Vita nuova*): »Sklenil sem, o tej blaženi ne več govoriti, dokler ne bodem mogel govoriti o njej vredno in dostojno. In da tje pridem, učim se, kolikor morem, kakor ona resnično vé. Ako je onemu všeč, po katerem živé vse stvari, in ako bode moje življenje še nekaj časa trajalo, upam, da bodem o njej povedal to, česar ni nihče o nobeni povedal. In potem naj sprejme oni, ki je gospod milosti, mojo dušo, da zagleda slavo Beatrike, ki gleda obličje njega, ki je vekomaj češčen.« S takimi sklepi se je pripravljajl za svoje veliko delo. Po njegovi domovini pa je divjal vihar vojská in razporov; tudi Dante sam je moral v prognanstvo. »Skoro povsodi, kjer se sliši ta jezik, hodil sem kot popotnik in malone berač, kažoč proti svoji volji osode ráno, katero tako pogostokrat po krivici v krívdo štejejo ranjencu. Zares, bil sem ladija brez jadra in krmila, gnan od suhega vetra hudega uboštva proti lukam, izlivom in bregovom.« Tako piše o svoji bridki osodi. A prav to ga je čistilo, krepilo, vodilo v pravi krščanski kreposti. Osemnajst let ga je težilo prognanstvo, ni mogel videti ljubljene Florencije. In ko se je za to trudil, izpodletelo mu je. »In vendar ni nehal hrepeneti po svojem smotru: rešitev Italije in človeštva . . . Česar pa ni mogel storiti z dejanjem, hotel je storiti z besedo. In zares, kot preroška beseda je donela njegova beseda skozi stoletja in je vnela njegov narod za plemenitost.« (Hettinger, *ibid.* str. 28.) — Pa ne moremo se

pečati dalje z njegovim življenjem, omenjamo le, da je bil oženjen, omenjamo tudi njegovo lepo smrt dné 14. septembra 1321, ki je odvedla njegovo lepo dušo k stvarniku, potem ko se je bil v hudi bolezni pobožno pripravil za to najvažnejšo pot.

Tu govorimo o obzorju pesniškem in torej se moramo najbolj ozirati na to, kaj je pesnik opeval; potem pa si moramo ogledati, kako se vjema to obzorje pesnikovo s krščanstvom, oziroma s katoličanstvom, to se pravi: je-li pesnik stvarjal si svoj svet in svoje obzorje po krščanskem obzorju, ali je je pa morebiti zametoval, zaničeval, ustavljal se mu in razširjal svoje obzorje po načelih nekrščanskih. In naposled bomo ocenili še pesniško vrednost nekaterih del, da iz tega razvidimo: ali jemlje morebiti krščansko obzorje pesniškemu delu vrednost, ali ne, — ali mu jo morebiti celó pomnožuje. To bode odločilo o našem vprašanju. Ako je vrednost pesniškega dela manjša zaradi krščanskega obzorja pesnikovega, potem bode to za krščanstvo neugodno; ako bode pa narobe še večja, ako bomo videli mnogo dobička, ki ga ima pesnik od krščanstva (in sicer od pravega, katoliškega), potem bomo morali na pesniškem polju le toplo pozdraviti krščansko vero. Za svoje besede bomo navajali seveda tudi dokaze. Po tej opazki se vrnimo k Danteju in si oglejmo njegovo veliko pesniško delo: »*La divina comedia*«.

Ime njegovega velikega umotvora se zdi čudno. »Komediija« naj obsega najresnejše predmete! Toda ime ni povzeto iz predmeta, ampak iz pesniškega sloga, iz pisave. On loči v pesništvu trojni slog ali »stil«: prvi — veličastni — mu je tragični, drugi — srednji — je komični in tretji — najnižji — je elegični. Izbral si je za svoje delo drugi — komični (ne v našem sedanjem

pomenu) — slog in zato je imenoval svoje delo »komedijo«. Potomci so jo imenovali »božjo«, ker opeva najbolj vzvišene, res božje predmete. Dante sam je razložil, zakaj je imenoval svoje delo komedijo; pravi namreč: »Komedija pomeni vaški ali selski spev in je neka vrsta pesniške povesti, različna od vsake druge. Gledé na vsebino se loči od tragedije, zato ker je ta od začetka čudovita in mirna, na koncu pa umazana in žalostna . . ., a komedija se začenja nerodno, končava pa se srečno. Istotako je jezik drugačen v tragediji kakor v komediji. V prvi je visok in vzvišen, v drugi je priprost in navaden, kakor zahteva Horacij v svoji poetiki. Iz tega se razvidi, zakaj se imenuje to delo »komedija«. Po pravici razlaga Hettinger (Ibid., p. 71, 72) še tako-le: »Res ima »božja komedija« epičen značaj, ker kaže sploh dogodke Dantejeve . . . pa vendar ni pravi epos, ker pesnik ne pripoveduje samo, ampak tudi deluje in

pazi, večkrat pretrguje in oživilja pripovedovanje z dramatičnim gibanjem svojih pesniških oseb, in ker ni v predmetih časovnega vsporeda. Še manj pa je drama v pravem pomenu . . . Ni poučni spev . . . ampak prav posebna, organska zmes vseh teh elementov, popolnoma individualna (za-se), ki se ne dá primerjati ničemur, temveč le sama sebi. »Božja komedija« ni epos enega junaka, ne enega naroda, marveč vsega človeštva, izgubljenega kakor rešenega, mesta Babilona, kakor tudi nebeškega mesta Jeruzalema!« In kaj opeva v »komediji«? Naj zopet govori Hettinger, ki tako vrlo umeva svojega ljubljenelega pesnika. »Njegov orjaški duh obsega nebo in zemljo, preteklost in bodočnost, državo in cerkev, cesarstvo in papeštvo, vero in vedo, modroslovje in bogoslovje, svobodo in milost božjo, etiko (navoslovje) in politiko, angelje in ljudi, duha in prirodu, vse služi enemu najvišjemu smotru.« .. (Dalje.)

„Slov. Beseda“. Matica Slovenska razgláša ta-le program »Slovenske Besede«, ki ga podajemo čitateljem (okrajšanega zaradi pičlega prostora in ker ga objavljajo drugi listi).

»M. Slov.« odbor je sklenil izdajati znanstven list »Slovenska Beseda«, kateremu naj bi bil glavni namen pospeševati razvoj našega knjižnega jezika ter določiti in utrditi jednotne pravilne oblike v govoru in pismu.

Razpravljala se bodo v »Slovenski Besedi« vsa vprašanja, tičoča se slovenske slovnice, katera se niso dognana ali še ne dosti razjasnjena. List bode odmenjen slovenskemu jezikoslovju sploh, a najbolj se bode oziral na pravorečnost in jednotno pravilno pisavo. Vse dognane stvari se bodo zbirale, in na podlagi teh beležkov se bode mogla izdati slovenska pravopisna knjžica.

»Slovenska Beseda« bode nadalje pospeševala pravilni razvoj slovenskega besedja v slovarskem oziru in si torej prizadevala pripomoči v to, da se natančno določijo pomeni besedam, kjer se kaže razlika v rabi, da se strokovno nazivoslovje (terminologija) razvije po svojstvu in pravilih slovenskega jezika in da se jezik obogati iz nikakor še ne povse razkritih zakladov narodnega govora.

Časopisa pride vsako leto na svetlo blizu dvanajst pól v nedoločenih obrokih, približno jedna pola vsak mesec. List prične izhajati, kadar se nabere dokaj gradiva.

Odbor Matica Slovenske vabi vse slovenske razumnike na skupno delovanje ter jih uljudno prosi, naj z znanstvenimi razpravami, z mirno kritiko, pa tudi s kratkimi nasveti podpirajo to za razvoj slovenske knjižnosti prekoristno podjetje, da v resnici doseže svoj namen. Dopise bode sprejemal od 10. septembra t. l. dalje urednik hodočemu listu, gimn. prof. A. Bartel v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 29. julija 1890.

Odbor Matice Slovenske.

(Priateljem slovenske glasbe.) Ako dobim le toliko naročnikov, da se tiskovni stroški pokrijejo, izdati hočem III. zvezek „Skladeb ÷ Avg. A. Lehana“. Naj mi torej gospodje, ki se mislijo naročiti na te skladbe, naznanijo to z listnico. Iztis, obsegajoč možke in mešane zборе ter divni samospevi „Vojak“, bode stal 40 kr., po pošti 45 kr.
Janko Leban, učitelj v Avberu (p. Štanjel pri Sezani).

Prošnja. Najuljudneje prosimo one naročnike, ki so morebiti prejeli št. 2 tega letnika v dveh izvodih, in nenaročnike, ki so dobili isto številko samo na ogled, naj nam jo blagovoljno vrnejo, ker je jako potrebujemo. Radi jo tudi kupimo in povrnemo stroške.

Listnica uredništva. G. J. Š. v A., g. A. K. v Z., g. K. V. v M. in nekateri drugi: Lepo prosimo, potrpite in ne zamerite. Polagoma pride na vrsto. Gosp. pisatelje tudi prosimo, naj pišejo samó na polovico strani, sicer imata urednik in stavec velike težave.

Naše obzorje.

(Dalje.)

Širšega obzorja pač ne obsega noben pesniški proizvod, kakor Dantejeva »Božja komedija«. Noben predmet mu ni premajhen, da bi se nanj ne ozrl, noben mu ni prevelik, da bi se ga ne lotil. Tu popisuje, kako je plemenita človeška narava, kako vzvišen je človekov namen, tam, kako grozno se udá pregrehi in strastém, kako globoko pade. Ozira se v vse vrste, v vse stanove in dele človeške družbe, natančno spoznava in kaže človeško srce, bodisi da ima vrline, bodisi da ima slabosti. Kar imenujemo »življenje«, to je poznal Dante do dna, zato ti kaže v svojem proizvodu čisto in neskaženo zrcalo življenja. Tudi prirodo je poznal, ljubil in opisoval, in sicer prav tako veliki svet, kakor male stvarice na njem. In naposled oni nadnaravni svet, ki je odmenjen človeku še le po smrti — tudi ta je v obzorju pesnikovem. In zopet ne morem povedati tega lepše nego z besedami Hettingerjevimi: »Dante razvija bogastvo in lepoto slik, kakor nihče drugi. Ne čitamo jih, marveč gledamo jih, tako resnične, žive in krepke se kažejo našim očem; tako plastično so dovršene, da spoznaš risarja, prirodoslovca, lovca, ki jih je naredil. V nobenem pesniku ne dobiš toliko slik in prilik, kakor v njem — tako namreč zahteva predmet njegovega pesmotvora — in vendar so vedno nove, nenavadne, primerne svojemu namenu, vedno dostojne, vzvišene. In to niso najmanjše vrline »Božje komedije«. V »Peklu« najdeš slike iz življenja in sicer divjega in zoprnega; na »Gori čiščenja« raste rastlinje, bičevje, s katerim si ovenča pesnik glavo, trnje, ki se zdi usahlo, a poganja zopet spomladi in se okiti z rožami, lilija, ki odpira svojo čašo solncu; v »Raju« sveti

zvezdovje, blišči se svetloba, ki je podoba božanstva. Kar je najvišje in najnižje, kar je najlepše in najgrše, najbolj goreča ljubezen in smrtno sovražstvo, najčistejše kreposti in najostudnejše pregrehe, dovršena svetost in skrajna zavrženost, vsa slast ter vse blaženstvo nebeščanov in vse stopinje muk pri prokletih, nebesa in pekel je slikal in v slikah — prilikah kazal svojim sovrstnikom: nad vsem pa veje vzorni duh čiste, plemenite poezije.« (O. c. p. 110.) Čitatelj pač umeva, da ne morem v taki razpravi, kakor je ta-le, navajati posameznih dokazov iz pesnika; pa saj mu dovolj potrjujejo besede navedenega pisatelja to, kar trdim tukaj. Iz tega pa smemo povzeti, da je obzorje Dantejevo zares obširno, zares vesoljno — kakor lahko rečemo. In le to bi rad videl, da nam pové kak kritik novejšega kroja, v čem naj bi bil širši obzor Dantejev! Poreče morebiti kdo: v zvezdoslovju, v fiziki, kemiji; a drugi: v modroslovju naj bi bil obširnejši, naj bi bil govoril o »absolutnem, o indiferenci objektivnega in subjektivnega, prirode in duha, naj bi bil govoril o realah, naposled še o nirvani«; . . . prirodopisec iz šole Brehmove ugovarja, da ni obširen Dante, ker ne šteje opic med pravcate matere in tete človekove, in gorile med očake našega rodú. Dá, Dante ima omejeno obzorje, porekó taki ljudje, on je zavil v egiptovsko temo srednjeveških sanjarij. In res nam pravi zgodovinar, da je bilo precej takih kritikov, ki so potiskali Danteja na nizka tla vsakdanjega, navadnega, čudnega poeta. Da se odlikuje Voltaire med takimi kritiki, skoro ni treba omenjati. No — taka kritika, naj bi se tudi tu pa tam pojavila, je vredna,

da bi se z gnojnimi vilami izkidala iz slovstva. Zakaj veljakov slovstvenih glas je samo ta, da »ni nobenega pesmottvora med vsemi izdelki človeškega duha, ki bi bil po znameniti vsebini, po duhovitosti, po veličastni, sveti resnobi celega načrta in popolne izvršitve, ki bi bil v nedosegljivi lepoti kos Dantejevemu velikemu eposu«. (Huber, Jahrbuch der Dante-Ges. II. 41.) In ni treba še z drugimi izreki dokazovati, da je Dante res velikan med pesniki.

In tak pesnik — kaj je po svojem prepričanju? Kakšno je njegovo obzorje? Morebiti razširjeno čez tesne meje krščanstva, — tako, da odseva v njem vse tedanje arabsko modroslovje, ali omiko Mavrov v Španiji, ali skrivnostni nauk judovski? — Obzorje Dantejevo je čisto krščansko; in ne samo takó, kakor je Miltonovo in Klopstockovo obzorje krščansko, ampak je prav katoliško; Dantejevo obzorje je obzorje katol. cerkve. »Katoliški nauk je središče, iz katerega izhajajo žarki ter se usipljejo nad trojno kraljestvo: pekeli, vice in nebesa, katera obseza njegov velikanski duh in opisuje njegova navdihnena pesem.« — Tako nam odgovarja Dante s svojim velikim delom na vprašanje, more-li biti obzorje velikega pesnika čisto krščansko, katoliško.

Pa s tem še nismo dokazali vsega, kar nameravamo. Da je katoliško obzorje res ugodno pesniku, to moremo razvideti, ako pokažemo, kako je podpiral, kako je poučeval in navduševal katoliški nauk Danteja, da je izvršil tak umotvor. Ni težko tega pokazati. Prav ob kratkem rečemo, da je Dante spravil nauk katoliških velikih cerkvenih očetov, zlasti sv. Tomaža Akvinskega v dovršeno pesniško obliko. Cerkevni očetje so namreč obdelovali v spisih ali posamezne nauke katoliške vere, ali pa celo vrsto nauk

skupaj. Dasi je nauk katoliški neizpremenljiv, vendar se dá vedno jasneje in trdneje dokazovati in razlagati. Tako so tudi cerkveni očetje napredovali in v začetku petega veka je sv. Avguštín z velikanskim svojim duhom znanstveno obdelal skoro vse cerkvene nauke. Pa tudi ta ni spravil vseh nauk v vednostni, popolni in pregledni red ali sestav. To je storil v 13. veku sv. Tomaž iz grofovske laške rodbine akvinske. On je povzel nauke svojih prednikov ter jih znanstveno, temeljito, tudi kratko obdelal in ustvaril jako sloveče delo: »Summa Theologica«. In Dante? Tudi Milton in Klopstock sta opevala krščanske predmete. A med njima in med Dantejem je velik razloček. »Ne samo, da je njiju pesniška moč manjša, ne samo, da nista razumela krščanstva celotnega, onega krščanstva, ki prešinja vse delovanje in življenje: tudi nista spoznala, kaj uči krščanstvo, koliko bogastva resnice je v nauku, ki živi v veri in mišljenju narodov; še manj pa sta znala te resnice pesniško izraziti. To pa je storil Dante in zaradi tega se imenuje po pravici pesniški Tomaž Akvinski.« (Hetting. o. c. p. 59.) Kako ceni Dante sv. Tomaža in kako ga spoznava za svojega učitelja, to kaže pesnik v »Raju«, kjer mu Tomaž predstavlja 12 velikih bogoslovcev . . . »io Tomas d'Aquino . . . io fui degli agni della santa greggia, Che Domenico mena per cammino.« (Jaz Tomaž Akvinski . . . jaz sem bil izmed jagnjet svete črede, katero vodi Dominik po poti.) Kako poveličuje tudi svetega Bonaventuro!

Kdor pozna katoliško bogoslovje in čita pazno Dantejev spev, vidi vseskozi, da so ti spevi — bogoslovni in vsa poezija bogoslovna. »Bogoslovje je prvi in najbolj vzvišeni predmet te poezije; iz bogoslovja povzema največ, najboga-tejših in najrodovitnejših idej. — »Božja

komedija« razkazuje katoliško bogoslovje v vsem obsegu, v naukih o Bogu in o svetu, o pravici, o bogočastju, o verskem življenju . . . Zato se imenuje Dante po pravici bogoslovec med pesniki, pesnik bogoslovja. . . »Božja komedija« je vizionarno (v zamaknenju) potovanje skozi tri dele onega sveta: iz bivališča Luciferjevega do božjega prestola. . . Vse, kar gleda pesnik na potovanju, kar ga straši, kar ga žalosti in veseli — vse spada v bogoslovje.« (Hett. o. c. 335.) — Marsikateremu čitatelju zvené morebiti te besede jako čudno; marsikaterega kar mraz spreletava, ko se mu predstavlja italijanski pesnik, katerega je dosedaj poznal iz šole kot pevca ljubezni, kot pristaša gibelinske stranke, kot nasprotnika papeževega, ko se mu ta Dante predstavlja kot — katoliški bogoslovni pesnik, poveličevalec bogoslovne vede in bogoslovnih učiteljev — cerkvenih očetov.

Pa zakaj bi tako ne bilo! Zakaj bi ne moglo bogoslovje navdušiti pesnika, da poje o Bogu in o svetu po božji volji! Da je možno, da se dá ustvariti najkrasnejši pesniški umotvor prav na podlagi bogoslovja, ali še boljše, iz bogoslovja samega, to je sijajno pokazal Dante in »Divina comedia« je vekoviti

spomenik druženja bogoslovja in poezije. Ob enem je pa tudi dokazano, da je obzorje krščansko pesniku jako ugodno, da ga podpira, kratka: da more obzorje krščansko prav lahko biti obzorje velikega pesnika, da je to obzorje dovolj obširno za vsakega pesnika.

Ne morem si kaj, da bi za vzgled vsaj nekaj malega ne navedel iz prevoda našega Koseskega, ki je poslovenil I. del »Božje komedije«, »Paklo«, in ki je objavljen v Letopisu Matice Slovenske l. 1877. in 1878. V »predgovoru« omenjenega prevoda piše pokojni dr. Bleiweis o namenu slovenskega prevoda: » . . . da se tudi Slovenci seznanijo s to knjigo in da svet vidi, da tudi slovenski jezik je kos, svojemu narodu kazati poezije mojstra, ki ga Italijani stavijo v prvo vrsto svojih pesnikov in ki v obče velja za prvega kristijanskih pevcev. Veličastna pesem »Divina comedia« Dantea, ki je od l. 1472 doživela blizo 70 izdanj in komentarov, obsega tako rekoč vesoljni svet in je, kákor on, neizmerna. V treh velicih oddelkih, katerih prvi se zove »Paklo«, drugi »Vice«, tretji »Nebesa«, popisuje pesnik svojega duha prikazni (vizije) tako, da čitatelj kar strmeti mora nad smélo fantazijo pesnikovo«. (Dalje.)

Odkritje spomenika Andrije Kačiča Miošiča. Dne 26. avgusta t. l. so odkrili v Makarski, mestu, stoječem nasproti iztočni strani otoka Brača, spomenik priljubljenemu pesniku o. Andriji Kačiču Miošiču, ki se je rodil v selu Bristu (Brest) v hrvatskem Primorju 1696. l. in umrl 1760. l. O. Andrija Kačič Miošič je bil narodni epski pesnik. Znan in mil je vsemu jugu slovanskemu po svojem »Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga« in »Korabljici (ladijici) pisma svetoga i svih vikovah svita dogodjajih poglavitih u dva poglavja razdiljeni«. Kip je izdelal slavni umetnik hrvatski Ivan Rendić. Obširnejši životopis Kačičev prinese »Dom in Svet« pozneje.

Slovenski zemljepisni atlas. (Vabilo na naročbo.) V rokopisu imam pripravljen slovenski zemljepisni atlas, ki bode v prvi vrsti raznovrstnim slovenskim šolam primeren. Ako dobim dovolj naročnikov, hočem ga sam založiti. Uljudno vabim torej vsesкупno slovensko občinstvo na obilo naročbo prvega slovenskega šolskega zemljepisnega atlasa, čegar cena bode 1 gld. Naročnine ni treba naprej pošiljati. *Iv. Lapajne, šolski ravnatelj (Krško).*

Molitvenik za dečke. | Molitvenik za deklice.

Zbral Francišek Marešič. Drugo izdanje. Ljubljana 1890. Založil in prodaje Ivan Bonač, knjigovez v Ljubljani (Poljanska cesta). Str. 222. — Cena: V usnje vezan z zlato obr. 50 kr., v usnje vezan in marmoriran 35 kr., v trdo močno platno 30 kr. — Ta pripravi molitvenik znanega pisatelja je sedaj tembolj vreden, da ga priporočamo, ker ima večji tisek in močnejši papir.

Naše obzorje.

(Dalje.)

V prvem delu torej, ki se zove »Inferno« (pekeln), pripoveduje Dante, kako ga je vodil njegov »maestro« Virgilij mimo raznih muk, mimo raznih krajev in prostorov v podzemskem groznem svetu, kjer bivajo pogubljeni. Prideta tudi do goljufov. Ti se pekó v strašnih jamah, polnih goreče smole, kakor vrè v Benetkah v posodah smola, s katero zadelujejo poškodovane ladije. Tu pride za njima mahoma črni sluga peklenjskih sil,

Ostuden zlo, vtelesena ko kuga.

Ta nese na ramah grešnika (ki je bil sedaj umrl), in tudi s kremplji svojimi na petah ga trdno drži. Prišedši do mostú med jamami ga vrže v gorečo smolnato brozgo in zakriči:

Oj, nate ga, ta je stučen (*stolčen*¹⁾,

Sovetnik bil je v Luki slavne Zite,

Le v žarko (*žarečo smolo*) s tem, po pravdi
(*pravici*) bodi mučen,

Jaz vrnem se po druge, slično zvite,

So grèe vsi, najhušji je Bonturo.

Tako je ravnal in govoril hudobec, pritiravši v pekel goljufnega svetovalca iz mesta Luke (Lucca), kjer je imel mestni magistrat za zaščitnico sv. Zito. Ko ga je treščil v jamo, ubere jo tako naglo nazaj po isti poti na svet, da pravi pesnik:

Za zajcem tak' izurjen pes ne plane

In jastrebn ne iz viš na plašno kuro.

Pogubljeni goljuf se najprej potopi do dna, potem pa pride ves skrčen in sključen na površje. Takoj

Pod mostom pak duhovi so kričali:

Brez prida up je ondi v svete rane

(*Izreličarjere*)!

Se v žaru skrij, da huje te ne zadene.

In stó železnih bodal ga zgrabi in pahne nazaj v jamo, češ, ako hočeš, da te

¹⁾ Ker je prevod Koseskega dosti trd in težko-umeven, izbral sem samo loža mesta in pri-dejal v oklepajih kratko razlago.

ne nabodemo, nikar se ne prikaži iz jame. Tako velevalo tudi kuharji hlapcem, naj potisnejo kosove mesa z vilicami v kotle, da ne ostanejo na vrhu. — Da bi mogel razkazati Danteju ta kraj, hoče iti Virgilij sam k hudobcem in veli svojemu spremljevalcu:

— — — drhal da ne spoznava

Tu tvojega prihoda, se za skalo

Potuhni tam, ki varno brambo dava.

A Virgilij sam od mosta proč obrne zdaj
korake

Gredé naprej po pusto mračnem logi,

Potreba mu je pazbe bilo vsake.

Ko plujca psi ospejo v selu mnogi,

Ki brizno jih z besedami uteha (*miri*),

Metaje v žrt (*da žró*), kar ima, jim v okrogli.

Tako napadejo hudobci pod mostom bližajočega se Virgilija ter

Nasprot molé mu krampe, kopja, pike,

da bi ga nabodli in raztrgali. A Virgilij jim pové, da niso na pravega naleteli, in pozove enega izmed njih, da bi ž njim govoril. Vsi hudobci zakričé, naj gre hudobec »Repač« (Malacoda) govorit z Virgilijem. Temu razloži Virgilij, da sta prišla on in Dante po božji volji tu sem, in naj se torej nikar ne upira.

Ostudna (*neprijetna*) zanj je bila ta naloga.

Ponizal pak je ostre rogovile,

In drugim djal: pustimo v miru toga (*toga*).

Sedaj pokliče Virgilij Danteja, naj pride iz skrivališča za njim. Dante pride, pa kolikor more, tišči se Virgilija in ne obrne pogleda od vragov, boječ se, da bi ga ne zgrabili. In res so imeli ti skomine, da bi ga prijeli. Že kliče eden izmed njih:

Al' hočete, da nanj se bodši (*z bodalom*) zvrnem?

In drugi odgovarja:

Le urno, daj! in ga jaz v žar zagrnem.

Moral je hudič-Repač vmes seči, da so pesnika pustili. Tudi jima pravi, da se je bližnji most podrl ob smrti Kristu-

sovi, naj torej gresta po drugi poti, koder ju bodo spremljali hudiči sami. A Repač je le lagal. Izborna je bilo spremstvo, ki naj bi šlo z Virgilijem in Dantejem; že imena deseterih vragov nam to značijo; vsaj nekatere naj omenim¹⁾: Perotuh (Alichino), Tlačí-petač (Calcabrina), Pasji - gobec (Cagnazzo), Bradač (Barbariccia), Črnuh (Libicocco), Zmajski-zob (Draghignazzo), Pasji-kremp-ljež (Graffiacane) i. dr. Ne morem podati čitatelju popisovanja, s katerim kaže pesnik ostudnost teh vragov, pa h krati tudi svojo čudovito spretnost v izrazih za najnižo grdobo.

Naš pesnik pripoveduje, da je že marsikaj izkusil, marsikaj slišal, tudi najbolj divji hrušč in trušč v bojih, toda take godbe ni še nikdar čul, kakoršno so delali vrage:

Nikada pak po godbi tak sirovi
Ni šetalo ne ljudstvo ne živina.
Ne nesli bark na kruti boj valovi.
Hudičev zdaj gré znana desetina;
O družbe stud!

V smolni jami prihajajo pogubljeni na površje kakor delfini, a bliskoma se zopet potapljajo; drugi pa čepé ob bregu in molé kvišku glave.

Ko včas dupin priplava bolj visoko,
Da hrbta vrh iz morskih nor (*globin*) pokaže,
Mornarju znak, da v beg zasuče roko;
Tak' dvigne se i v kljub nevprične straže
Mnog' ter iz dna, da malo se ohladi,
Pa kakor blisk pogrezne spet se v praže (*v gorečo smolo*).

Ko žabjih tram edinci, stari, mladi,
Molé na kraj kaluže gobca šobe,
Pa skrivajo v močvirju truplo zadi;
Tak' sili trop (*pogubljenec*) kaluži tej na robe (*breg*),

In komaj se približa Barbaričja (*Bradač*),
Nemudoma pogrezne vse se v globe (*globočine*).
Le čmerni nek' (*pogubljenec*), zlovollnega obličja,
Se zamudi, ko žaba včas edina

¹⁾ Koseski jih ni slovenil, vsled česar ne umeva laščine nevesč čitatelj duhovitosti pesnikove. Tu bi bili pač izrazi à la »kvaražugon« na pravem mestu.

O begu vseh (*drugih*) ne išče dna ne bliča
(*da bi se namreč skrila ob nevarnosti*).

In Grafjakan (*Pasji-kremp-ljež*), blizotnik samotina (*ki je bil blizu tega pogubljenca*)

Mu v smolnato lasovje vtakne piko (*bođalo zakrirljeno*)

I dvigne ga ko gada k' ter iz brina (*zapičenega potegne, kakor gada iz brinja*).

Ko ga je oni vrag potegnil iz smole, takoj so nad pogubljenecem že drugi vrage: Ropar-oderuh (Rubicante) mu zasaki svoje kremplje v hrbet, »na vekomaj da bodo se poznali«, Prešičuh ga nabode na svoja dolga zoba, Črnuh mu raztrga kos rame, Zmajski-zob ga pograbí za noge in tudi drugi ga hočejo grabiti. Težko ga brani Bradač toliko, da more pogubljenec govoriti s pesnikoma. Virgilij vpraša vrage, kdo je oni pogubljenec:

Kdo je le on', ki ondi samši stane?

Zvé, da je bil neki »Frate Gomita«, rodóm Sardinec, ki je zlorabil milost svojega gospodarja, Nino-a de' Visconti di Pisa, in je prodajal časti, službe ter počenjal druge sleparije.

Zadevši v plod, ni štedil rok ne zoba,
Je vražnike (*sovražnike*) v pestéh imel gospoda,

Dovršila pa v prid je njim se dóba (*to je: prikrajšal jim je dóbo ječe*);

Izkup je vzel, ne branil jim odhoda;
Sleparstva tak' je vsakega, ne mali, (*ampak*)
Izvrstni bil te snage (*tega dela*) je oproda.

Duhovito se kaže njega zvitost in goljufovost s tem, da prekani celó vrage. Pravi namreč, da bode poklical iz jame še sedem drugih pogubljenih goljufov, vragom v veselje, ako se obrnejo malo v stran in bode mogel zapiskati. In res jih pripravi do tega. A med tem

Navarčan (*ker je bil iz Navare*) pak se zmuzne iz okresa,

Z nogama v tla vpert na kvišku ravsne,
Se otme tak protivnega mu plesa.

Vrage so pa razjarjeni, da jih je tako prekanil:

To vsakemu (*vragu*) občutno v živo kavsne,
Posebno temu (*vragu*), ki vzrok bil je bega
(*ki je druge pregovoril, naj Navarčana malo
pusté*)

On reče (*namreč tisti vrag*): to hoš plačal,
ta te šavsne!

(*To je: le čakaj, takoj te ujamem in zgrabim.*)

Pa strah je goljufa podkuril, da je bil
hitrejši nego vrag s perotmi: oni se je
potopil, vrag pa je moral frčati nazaj
tako, kakor odleti sokol sredi vode, kadar
mu je ušla raca v vodo. A vragi so
hudi. Za prvim vragom se je bil zapodil
tudi Tlačí-petač, »nevšečen take šale«

Togotno gre za onim poln pohlepa,
Da ravs in kavs priloznosti bi dale.

Tovarša on, mu bližnjega, zagrabi,
Obadva koj sta klonču (*klopčiču*) slična kepa,

Se vijeta na vse strani ostudno
Ter puhmeta v kipenje ko dve žabi.

Tako sta oba štrbunknila v smolo.
To ju je spametovalo, da sta drug dru-
gega izpustila. A iz smole priti ni bilo
lahko, ker so bile perotnice osmoljene.
Zaradi tega umevamo, kar pravi pesnik
dalje:

Barbariča (*Bradača*) prigodbe te so pekle,
Odpravi štir' osebe (*vrage*) plat na drugo,
Ki zdajci so na dana mesta tekle.
Se razdelé po sliki straž pred kugo,
Smoljake tam nabadajo drhala,
Trpeli ki so pražbe kruto tugo.
In tu predih! Zakrimo strašna žala.

Petnajst obhajilnih pesem

Cena 50 kr. Dobi se v »Katoliški bukvarni« v Ljubljani in pri J. Krajcu v Novem Mestu. —
Jako marljivi gospod skladatelj podaje 15 pesmij o sv. obhajilu, ki se lahko pojó v cerkvi.
Ker so melodije dosti prijetne in je harmonizacija lahka, zato jih bodo gospodje pevovodje kaj
dobro rabili. Radi torej priporočamo to zbirko in želimo, da bi gospod skladatelj na tej poti
se krepko dalje deloval.

„Glasbena Matica“ je razposlala te dni tri krasna dela:

Teoretično-praktična klavirska šola. Spisal Anton Foerster. Op. 40.
IV. zvezek. Cena 1 gld. 30 kr. V Ljubljani. Založila »Glasbena Matica«.

3 Ave Maria pro una voce cum organo aut harmonium composuit Antonius Nedved.
Suae carae uxoris sorori Balbinae Smolée dedicatum. Edidit »Glasb. Matica«. Labaci 1890.

Narodne pesni z napevi. Nabral v tuhinjski dolini Srečko Malenšek, četvero-
glasno postavil Fran Gerbič III. Na svetlo dala in založila »Glasb. Mat.« v Ljubljani 1890.

Ocenili bomo omenjena dela o priliki. Sedaj pa le najtopleje priporočamo »Glasb. Mat.«
in želimo, da bi nam kaka *spretna moč* redno poročala o napredovanju tega velevažnega in tako
delavnega zavoda. Urednik, dasi ima najboljšo voljo, ne more biti vsemu kos.

Tako končava nekoliko šaljivo pripove-
dovanje o vragih in o goljufu v 21. in
22. spevu. Kolika moč pesnikova se kaže
tu v kratkem vzgledu! Vse dogodbe in
osebe slika z določnimi črtami, vse je
»individuvalno«; celó posamezne vrage
označuje tako konkretno, da jih tudi
tebi tvoja domišljija stavi pred oči, kakor
bi jih videl. Stvar, katero obdeluje Dante,
je za poezijo posebno težavna. Kolika
nevarnost, da bi to opisovanje bilo po-
dobno drugemu opisovanju, vrag vragu,
pogubljenec drugemu pogublencu, svet-
nik drugemu svetniku; kolika nevarnost,
da bi bil nadčutne verske resnice spravil
v kak didaktični (poučni) spev! A že ta
mali vzgled kaže, kako obdeluje pesnik
svojo snov. Kako kratke in primerne
prilike, kako točni izrazi (katerih seveda
ni lahko poznati iz prevoda), kaka oblast
in spretnost v jeziku!

In takemu pesniku ni omejevalo kr-
ščanstvo obzorja, ni tlačilo njegovega
duha, ni ga tešilo in morilo, kakor to-
žijo nekateri ali celó mnogi novejši pes-
niki. Zakaj? Zato, ker je bil Dante pravi,
veliki pesnik, a ti so nezmožni, slabotni
pesniki. Ker nimajo one prirojene, stvar-
jajoče moči, katero mora imeti pravi
pesnik, one moči, s katero bi mogli
opevati krščanske ideje, zato se upirajo
krščanstvu in mečejo vanje svoje puščice:
s tem se priljubljuje čitateljem. (Dalje.)

za mešani zbor. Z. ožil *Ig. Hladnik*, kapiteljski
organist v Rudolfovem. Op. 14. Fol. Stranij 10.